

Poziv.

Odbor Matice slovenske je meni zopet izročil vredovanje društvenega „Letopisa“ za 1870. leto. Vsled tega se obračam do slovenskih pisateljev s prošnjo, da me podpirajo s tehtnimi in različnimi spisi, ktere naj mi blagovolijo poslati do **1. aprila 1870.** leta.

Pri tej priliki dalje naznanjam, da mi bode jako všeč, ako mi vsa slovenska društva, stara in nova, ki niso omenjena v lanskem „Letopisu“, pošljejo podatke, vredjene po zgledu imenovanega „Letopisa“. Naj ponovim še prošnjo do bukvarjev, založiteljev in pisateljev, naj bi vsako knjigo, ki se ali z nova ali v novem natisu izdâ, blagovoljno precej poslali „Matici“, da morem nadaljevati „bibliografijo slovensko“.

V Ljubljani 17. januarja 1870.

Dr. E. H. Costa,
prvosednik Matice slovenske.

Mnogovrstne novice.

* *Velika razstava kmetijska in obrtnijska* bo letos v Gradcu v spomin petdesetletnice štajarske kmetijske družbe. Imela je ta razstava že lani biti, al zarad mnogoterih ovir ni mogla biti; zato bo pa letos večja, ker je družbi došlo od več strani podpore, tudi mestni odbor dá v ta namen 3000 gold. Obsegala bo razstava 4 vrste: ena vrsta pridelke kmetijstva in obrtnijstva, druga rudinstvo, tretja obrtnijske izdelke in četrta izdelke umetnosti in umetne obrtnije. Jemale se bodo v to razstavo pridelki in izdelki štajarski, zraven teh pa tudi družih deželâ.

* Krava je rodila šest telet po noči od 6. do 7. dne t. m. v Čekanici okraja Blatniškega. Vseh šesterih telet (2 junici in 4 junčki) je prišlo živih na svet, ki so vagali po 12 do 15 funtov eno. To je tako redka prikazen, da živinorejci še ne pomnijo take.

* *Led narejati brez zimskega mraza* je po časniku „Magjar Allam“ iznajdel mašino fabrikant Szalady v Temešvaru; vsako uro naredi ta mašina 10 centov ledû. — Da je to mogoče, ni dvombe; al se bo ta iznajdba zavoljo dragote tacega ledû tudi izplačala, to je vprašanje. Kedar nam ledû ne naredi zima, je drag, ker morajo ga dovaževati iz severnih krajev po 100 milj daleč in še več; vendar bo ta led še zmiraj cenejši kakor domači umetno narejeni.

* 400 kristijanov je lani na Dunaji pristopilo k judovski veri. Nekdaj preganjani in zaničevani judje so v sedanji „liberalni“ èri avstrijski prvaki; saj je na Dunaji skor vse jud, kar je „inteligencije“ in „kapitala“. Al tega naj dunajsko židovstvo nikakor ne misli, da bode kristijane družih dežel v kozji rog vgnalo!

Dopisi.

Iz Materije na Goriškem 15. pros. — Ne da bi kratili komû hvale, ki jo zasluži, ampak le zato, da se resnica prav spozná, naj popravimo dopis „iz Materije“ v 1. listu „Novic“ tako-le: Sadna drevesa, ki okoli Brezovice in Materije stojé, so večidel že okoli 8 let stara, toraj po skrbi prednikov omenjenih dveh gospodov večidel posajena; s tem pa nočem tajiti, da je bil gosp. Koželj marljiv za sadjerejo in da naš gosp. fajmošter so skrben dušen oče svojim faranom; al to se nam dozdeva, da oni dopis je meril bolj na to, da se župan hvali. Njemu pa ne moremo nikakoršne hvale peti; saj smo mu to dosti očitno razodeli s tem, da ga, ko je bila 28. in 29. grudna u. l. nova volitev občinskega starešinstva, nismo več volili ne za odbornika

in ne za namestnika. Mi smo odkritosrčni ljudjé, in zato smo mu v obraz rekli, da ne maramo za-nj, ker je „votli nemškutar“. Naša občina je velika, šteje 26 sosesk in okoli 6000 duš; zato moramo skrbeti, da si volimo možé, kteri za nas skrbijo in ne za-se, in za nas bolje delajo nego lahončeki in nemškutarčeki. Za nj tedaj ne maramo, če tudi mu vlada gré na roko. Napravit je sicer g. Kastelec zoper volitev pritožbo na deželno vlado v Trst, prosé, da bi vlada zavrgla volitev, češ, da drugi pot mu morebiti bolj po sreči gré. Nadjamo se pa, da sl. vlada ne bode njegovih vgovorov poslušala, in da se ne bode dotaknila pravic, ki jih ima vsak volilec, da voli po svoji vednosti in vesti. Ako bi vlada zavrgla našo volitev, potem naj gré pa rakom žvižgat avtonomija občin! — Temu sitnemu pisanju naj Vam dodamo še to, da tudi tukaj pripravljamo čitalnico.

Večina volilcev in faranov Brezoviških in Materijskih.

Vipava 13. jan. (*Vinorejska šola in sadjereja*.) Radostnega srca smo v predzadnjih „Novicah“ brali, da je grof Lantieri vipavski svojo grajščino z obilnimi nogradi na Slapu, pol ure od Vipave, brezplačno za vinorejsko šolo blagovolil ponuditi. Ker pa vsakdo vé, da samo poslopje z vinogradi še ni šola, smo mislili, da vinorejska in sadjerejna šola ne bode še tako kmalu belega dne zagledala. Toda človek misli, umni župani pa obrnejo. 13. dan t. m. so zbrani župani skoraj enoglasno sklenili, da jih je volja to šolo z denarnimi močmi podpirati, kajti korist take šole je očitna. Po tem takem je vinorejska šola skoro že gotova, od ktere Vipavci mnogo koristi in zeló zaželjeno povzdigo domačega vina pričakujemo. Kdor za ljudsko omiko in po njej za blagostan domači v eni ali drugi reči skrbi, ta je časti vreden, zatorej: slava županom vipavske doline! — V lanskim „Novicah“ je A. Z. korist sadjereje živo priporočal; med drugim je tudi Vipavec k sadjereji vnemati skušal. Hvala mu! Imenovani spis je pa vendar tudi govoril kakor da bi v Vipavi še nobene sadjerejne šole ne bilo in kakor da bi sadjereja nam neznana bila. To pa ni tako. Že preteklo zimo je gori imenovani grof Lanthieri tisoče domâ iz pešek izrejenih jabelk in hrušek požlahlil in v lepi izgled vsej dolini v sadjerejno šolo posadil. Med drugimi zasluži tudi g. Dragotin Dolenec, tukajšnji krčmar, očitno pohvalo; tudi on ima več sto cepljenih hrušek in jabelk v svoji drevesnici, iz ktere jih je preteklo spomlad veliko prodal in jih še veliko več na novo pocpil. Iz tega se razvidi, da Vipavci korist sadjereje spoznajo in da se bo v malo letih povzdignila, ako je star pregovor resničen: „izgledi vlečejo!“

Iz Idrije 16. januarja. (*Volitev deželnega poslanca*) imamo prihodnjo saboto dopoldne. Kolikor nas je domoljubov, vsi enoglasno bomo volili visokocenjenega gosp. Lipolda, kajti prav po tej novi volitvi hočemo mu pred svetom podati popolno zaupnico za postopanje njegovo v zadnjem deželnem zboru. Da Höchtelnovi stranki ni bilo to všeč, to dobro vemo; al resnična je prislovica „allen gefallen ist schlimm“. Höchtelnova stranka ni naše gore list, mi pa potrebujemo moža za svojega poslanca, kteri se zaveda, da v Idriji biva narod slovenski, ki ni sovražnik nemškemu jeziku, al omike želi po tisti poti, ktera je naravna vsakemu narodu — po poti maternega jezika, in ki zavarovane hoče imeti svete mu narodne pravice. Nadjamo se pa tudi, da gosp. Lipold drage volje sprejme novo volitev, kajti — saj tako si mi mislimo — milo čutilo in ponos mora to biti možu, ki dela na javnem polji zastopa deželnega, ako volilci, ko se je odpovedal poslanstvu, ga zopet volijo. Nadjamo se tedaj, da prihodnjim „No-

vicam“ moram poročati, da je gosp. Lipold zopet naš poslanec. — Slišali ste menda že, da g. Höchtel gré za c. k. notarja v Ljutomer. Mi ne tajimo, da je kot župan to ali uno storil za mesto in da posebno njegova „štirna“ zmiraj zvonec nosi po nemških časnikih. Al roka roko umiva; saj si je tudi on v našem kraju kaj prislužil. Ljutomeri so vrli Slovenci in ne marajo za nemško kulturo, gosp. Höchtel, je tedaj ondi ne bode veliko spečal.

Iz Šenčurja 12. pros. (Odprto pisemce gospodu Derbiču, c. k. okrajnemu glavarju v Kranji, s ponižno prošnjo, da ga tudi slavna c. k. deželna vlada na znanje vzame.)

„Visokorodni gospod! Z današnjim dnevom sta pretekla ravno dva meseca, ko smo po lastni želji županovi in Vaši uradni dovolitvi tu v Šenčurji 12. novembra minulega leta volili nov odbor občinski, naj bi potem iz njega novega župana dobili. Potrdili ste Vi to volitev iz početka s tem, da ste zaukazali, naj dojde najstarejši novoizvoljeni občinski odbornik do Vas v Kranj, da boste pogovorivši se z njim določili dan županove volitve; ko pa v tej zadevi pride najstarejši odbornik Valentin Umnik, po domače Makovec, do Vas, ste Vi — kakor je nam sam pravil — po svoji birokratiški navadi, prav grdo režali nad njim, ga z „neumnikom“ zmerjaje dobro ošteli in poslednjič mu rekli, da naša volitev je neveljavna in da boste to reč v Ljubljano poslali v razsodbo. Ker pa Vi, g. okrajni glavar! doslé še niste nam pismeno razodeli, zakaj bi bila takratošnja volitev naša neveljavna, in ker Vi kakor mi bi morali znati občinskega volilnega reda §. 33., in ker takega ravnanja ne dopušča samouprave občin, po katerem in po §. 34. najstarejši odbornik novega odbora sam skliče volitev župana in občinskega starešinstva, ktera volitev se po §. 35. le Vam ob pravem času naznaniti ima, tedaj Vas vprašamo: bi li ne bila Vas draga volja, nam milostivo razodeti iz prestola svoje vsemogočnosti, zakaj je bila naša zgorej omenjena volitev neveljavna? in če je zares bila, česar mi do zdaj še ne verjamemo, kedaj bomo vsled tega imeli novo volitev? Odgovora tem zanesljiviše pričakujemo od Vas, ker smo že zadosti prepričani, da nas Šenčurjanov nimate za kako golo igračico, marveč Vi in naš sedanji župan v vseh zadevah prav po očetovsko skrbita za nas; to sta s tem prav lepo spet potrdila, da sta popisovanje ljudstva v naši občini, ktero se že ta teden v četrtek pričeti ima, še le minulo nedeljo popoldan po krščanskem nauku, h kateremu le malo ljudi zahaja, oznaniti dala, akoravno oba dva dobro vesta, da c. k. vlada z denarno kaznijo in zaporom strogo žuga vsacemu, ki ne bo previden o pravem času z vsem za popisovanje potrebnim. Živela vrla očeta ljudstva!!!

Nekdo v imenu več volilcev, ki je pa tudi sam volil.

Iz Ljubljane. Na čelo današnjemu listu moramo postaviti žalostno novico, da od vseh kmetijskih družeb visokocenjeni grof Potocki se je ministerstvu kmetijstva odpovedal in da je Njih Veličanstvo njegovo odpoved sprejelo. On je bil v Avstriji prvi minister kmetijstva, ki je djansko podpiral kmetijstvo v vseh razdelkih; bralci naši to sami dobro vedó. On je bil minister, ki je bil v svojem delovanju vsaki deželi in vsacemu narodu enako pravičen, enako radodaren — pravi izgled, kakošen naj je vsak minister! Žalibog, da je popustil ministerstvo, ker ni mogel s peterimi drugimi — dalje orati. Vsem deželam gotovo ostane izvrstni mož v blagem spominu. Slava mu!

— (Odpis davkov.) Po milostnem sklepu presvitlega cesarja od 31. decembra 1864. leta, kterege si je za zemljišne davke deželni kranjski zbor izprosil,

je finančno ministerstvo na podlagi operatov, ki sta jih c. k. deželno predsedstvo in c. k. finančno vodstvo ministerstvu predložila, dovolilo, da se od davkovskih dolgov, ki so zaostali od leta 1864. do 1867. odpiše 1267 gold. 63½ kr., od davkov za l. 1868. pa 108.443 gold. 87 kr. Če tudi pravica sama po sebi zahteva, da se z zemljišnim davkom preobloženim kmetom odpišejo prisilni davki, bi jim vendar cesarjeva milost ne bila došla, ako bi deželnega zbora ne bilo, ki se ves čas poteguje za olajšanje davka in v čegar smislu poslednji čas tudi ravna c. kr. deželno predsedstvo z finančnim vodstvom. Zato smo po pravici gosp. Felsenbrunu vošili srečno pot — iz dežele, če tudi so „Tagblattovci“ po njem javkali.

— (Iz poslednje seje deželnega odbora) naj omenimo dve važnejši stvari. Ena je bilo pismo ministra Giskre od 11. dne t. m., ktero pravi, da ministerstvo ne bo dovolilo v to, da bi se, kakor kranjski deželni zbor želi, premenila državna postava zaradi najdenišnic (Findelhäuser) od 29. sveč. 1868 in sicer o tej točki, da take dežele, ktere nimajo taci naprav za nezakonске rejence ali ktere jih odpraviti hočejo, ne bi tudi nič plačevale za take otroke svoje deželi, kteri so v tujih najdenišnicah. Kakor deželni zbor v Lincu, tako se tudi kranjski želel odkrižati silnih plačil za take otroke; al po pismu gori navedenem je ministerstvo odbilo omenjeno zahtevo. — Drugo je bilo pismo c. kr. deželne vlade, v katerem se deželnemu odboru naznanja, da je ministerstvo kmetijstva pripravljeno vinorejski šoli v Vipavi državne podpore dati, pa da se mu poprej pové, kako se misli osnovati ta šola in kolikšni bodo stroški. Na poziv c. kr. deželne vlade se bode deželni odbor po dveh zastopnikih rad udeležil posvetovanja o osnovi te šole in bode tudi podpiral željo, da tej potrebni šoli tudi deželni zaklad nekoliko priloži.

— (Štiri ustanove (štiftenge) za slepe baron Flödnikove) v rejšnici v Lincu so z začetkom tega leta izpraznjene. Ubožni, zlasti sirotinski, vendar pa zdravi in za oliko zmožni na Kranjskem rojeni otroci obojega spola, od 7. do 12. leta, imajo pravico do teh zalóg. Do konca prihodnjega meseca se oddajajo prošnje po okrajnih poglavarstvih, v Ljubljani pa po mestni gosposki do c. k. deželne vlade.

— (Nova imenovanja.) Vitez L. Höfern pride namesti g. Lašana, ki je šel v pokoj, za c. k. vladnega svetovalca extra statum v Ljubljano; — gosp. Fr. Kočevar gré za c. k. namestnika državnega pravdnika v Celje; — gosp. dr. K. Gestrin za adjunkta c. kr. okrajne sodnije v Ribnico, gosp. Štrucelj v Vélíke Lašice in g. Čeh v Metliko. — O okrajnem predstojniku g. Pajku se sliši, da bode poročevalec pri novi c. k. dež. komisiji davkovski. — Gosp. Jožef Novak, dozda duhovni pomočnik v Žužemberku, je imenovan za dekana v Kočevji, gosp. Jožef Zorec za fajmoštra v Mengš, gosp. Matevž Jereb za fajmoštra v Poljane.

— (Slovensko slovnico za prvence A. Praprotnikovo) je minister za bogočastje in nauk pri podučevanju v slovenskih ljudskih šolah dovolil.

— (Za železnico gorensko) že se vozovi in kar se ž njimi stika, izdeljujejo v dveh fabrikah poleg Mnihovga na Bavarskem. Ni tedaj dvombe, da konec tega leta bodo sopihali hlapovi po lepi naši Gorenski strani. Dobro došli!

— (Revežem) v Novem mestu in v okraju novomeškem je c. kr. deželni predsednik pl. Conrad daroval 100 gold. za zimske potrebe, 100 gold. pa v isti namen okraju Krškemu.

— (Prva pustna veselica v čitalnici) se je odlikovala po lepi družbici, živahni veselosti in izvrstni vredbi na vsako stran, za ktero gré gosp. ravnatelj res ve-

lika hvala; škoda le, da njihovega truda ni odškodnovala obilniša skupščina; posebno kotilijon je bil tako ličen in zanimiv po čisto novih skupinah, da je vsaki gospodičini lahko žal, da je ni bilo zraven. — Tudi „Sokolov“ večer je bil jako prijeten; v soboto bode v dvorani čitalnični s plesom — želeti je, da se narodni „kolo“ zopet stavi na dnevni red.

— (Predstave iz življenja in trpljenja Izveličarja našega) po gosp. Schneiderju iz Bavarskega v reduti že velikrat ponavljene so toliko pohvalo našle, da so mestjani in deželani le vreli v reduto. Pa so predstave res tudi posebno izvrstne.

— (Naznanilo.) 27. dan t. m. zvečer ob 7. uri je občni zbor narodnega društva „Slovenije“ v dvorani čitalnični. Program je: 1) Govor predsednikov, 2) sporočilo tajnikovo, 3) volitev novega odbora, 4) predlogi ali nasveti posamesnih udov. — V zbor uljudno tukajšnje in vnanje ude vabi odbor.

— (Pritožbe, ki so zavoljo dogodbe na Jančem in v Vevčah) zatoženi poslali na višo deželno sodnijo v Gradec, je — kakor „Laib. Zeit.“ piše — sodnijo od konca do kraja zavrgla. Kmalo tedaj pride končna obravnava pri c. kr. deželni sodniji ljubljanski na vrsto, ki utegne nad 10 dni trajati; zagovornik vsem zatožencem bode dr. Razlag.

— (Gosp. dr. Razlag) advokat in deželni odbornik konec prihodnjega meseca iz Brežic preseli za stanovitno v Ljubljano.

— („Tagblatt“) si je skoval, čujte! tudi „einen gläubigen Katholiken“ in sicer zato, da dlako cepi v vrsticah, ki jih je preč. generalvikar Kramar posnel iz knezoškofovega pisma, ktero svari bralce naj ne verjamejo vsega, kar iz Rima pisarijo časniki. Al šalovaje se s tem svarilom nehoté sam resnico tega pripoznava, kajti v istem listu preklicuje napad na škofa Strossmayer-a, o katerem je poročal malo dni poprej.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Iz Dunaja. Ministri Taaffe, Potocki in Berger so tedaj stopili iz ministerstva. Lastnoročno pismo cesarjevo je naznanilo to v ponedeljek državnemu zboru s tem pristavkom, da se ministru Plenerju, najstarejšemu, naroča, da namesti izstopivših nasvetuje tri nove ministre. Osodepolna dôba je tedaj nastopila za Avstrijo v obče in za Slovane še posebej. Al prav je tako, da se enkrat do konca dožene glavno vprašanje: ali so v Avstriji vsi narodi enakopravni ali da je nemški gospod vsem drugim. Ti možje, ki so ostali zdaj v ministerstvu in katerim, kakor pravijo, pristopi Tinti, Möring in Unger, imajo po svoji spomenici vse lastnosti, da se temeljito reši to vprašanje, od ktereга zavisí obstoj Avstrije. Nenemški narodi so že dosti dolgo le drobtinice poberali, ktere so jim o narodnih pravicah dohajale iz mize nemških gospodov; čas je tedaj, da se ravnopravni vsedejo k mizi ravnopravni. Pod krilom orla avstrijskega mora Nemec in Nenemec iste pravice uživati — in za to pride zdaj razsodba. — Vrnimo se zdaj k državnemu zboru nazaj. Zbornica gospôska je že sklenila adresu v vsem tako, kakor jo je nasvetoval poročevalec grof Anton Auersperg; ona ne dovoljuje nobene spremembe decemberske ustave. Govorilo je sicer kakih 5 visocih gospodov zoper to adresu; al govorili so tako mlačno kakor da ne bi čutili velike važnosti tega, za kar je pravda bila. Lichtenfels, voditelj večine zborove, je jahal centralističnega konja, da je vse vprek letelo, in njemu je prikla-

dal Anton Auersperg, kteremu je med drugim celó ta beseda všla, da enakopravnost narodna odvisí bistveno od enake zmožnosti, to je blizo enako glasovitemu izreku, da se človek prične še le z baronom; vse drugo je živina. In naposled je bila Auerspergova adresa sprejeta z 57 glasovi proti 27; z manjšino je glasoval tudi knez Hohenlohe, cesarjev najviši dvornik; na nobeno stran niso glasovali dr. Miklošič in ministri Potocki in Hasner. — Danes (v sredo) pride adresa v zbornici poslancev na vrsto; tudi tu bode obveljalo to, kar v zbornici gospôski, vendar se moremo nadjati, da bode boj veliko huji kakor gori pri „gospodih“. Luka Svetec se je v odboru, ki je adresu snoval, možato boril in z njim Poljak Groholski; od Kurande in Schindlerja je moral grenjke požirati, da ja je dobro kresal. Veliki špekulant Schindler prav po njegovih materialnih slah mu je rekel, da „v Ljubljani ni še velika kuhlja vlita, s katero se bode Avstrija požrla!“ in Rechbauer je obljubil, da v zboru bode stavil predlog, po kterem se nima govoriti samo o upornikih ustave na Českem, temuč tudi na Tirolskem in Kranjskem (kaj pa, če so ti uporniki zvestejši Avstrijanci kakor vsi centralisti skupaj?). Groholski, Svetec in Krainski bodo v zbor prinesli predloge manjšine — se vé, da vsi bodo padli, kajti večina ima, kakor „Zukunft“ dobro pravi: „justament nicht!“ In tako rešenje pričakujemo samo od cesarja. In došlo nam bo! Saj je le tudi cesar bil rešitelj nesrečnih Dalmatincev. — Bivši minister Taaffe je dobro prerokoval, ko je unidan rekel, da v 14 dneh se povrne mir v Kotarske boke; uporniki so z navdušenimi „živioklici“ se vsi podvrgli svojemu cesarju. — Iz Hrvaškega se sliši, da pred kratkem vsegamogočni Rauch ne bode dolgo več ban; toliko maróg se je pokazalo na tem magjarskem solncu, da jih že magjarsko ministerstvo samo več ne more izbrisati. — V Parizu hudo vrè; bližajo se Napoleonovi vladi bridki časi; preveč je skoparil s svobodo, in zdaj je njegov žlahtnik Peter še rodovino njegovo pripravil v veliko zadrego, ker je unidan ustrelil nekega časnikarskega vrednika.

Popravek. Na 16. strani 2. lista v stavku „za pogorelce v Košani“ beri v 7. vrsti namesti „A. in J. Slučaj“ A. in J. Sbricaj.

Žitna cena

v Kranji 17. januarja 1870.

Vagán pšenice 5 fl. 54. — rži 3 fl. 75. — ječmena — fl. —. — ovs 2 fl. 25. — soršice 3 fl. 80. — ajde 3 fl. —. — prosa 3 fl. 20. — krompirja 1 fl. 60. — fižola 3 fl. 52.

Žitna cena

v Ljubljani 15. januarja 1870.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 4 fl. 90 — banaške 5 fl. 50. — turšice 3 fl. 10. — soršice 3 fl. 26. — rži 2 fl. 90. — ječmena 2 fl. 60. — prosa 2 fl. 60. — ajde 2 fl. 80. — ovs 1 fl. 80 — Krompir 1 fl. 80.

Kursi na Dunaji 18. januarja.

5% metaliki 60 fl. 25 kr. Ažijo srebra 120 fl. 50 kr.
Narodno posojilo 70 fl. 20 kr. Cekini 5 fl. 80 kr.

Loterijske srečke:

V Gradcu } 15. jan. 1870: 40. 55. 45. 37. 47.
na Dunaji } 44. 41. 85. 71. 46.
Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 29. januarja.